

TOPLOTNE PUMPE

Co-funded by the
European Union

Geotermalna energija

GEO znači **ZEMLJA**

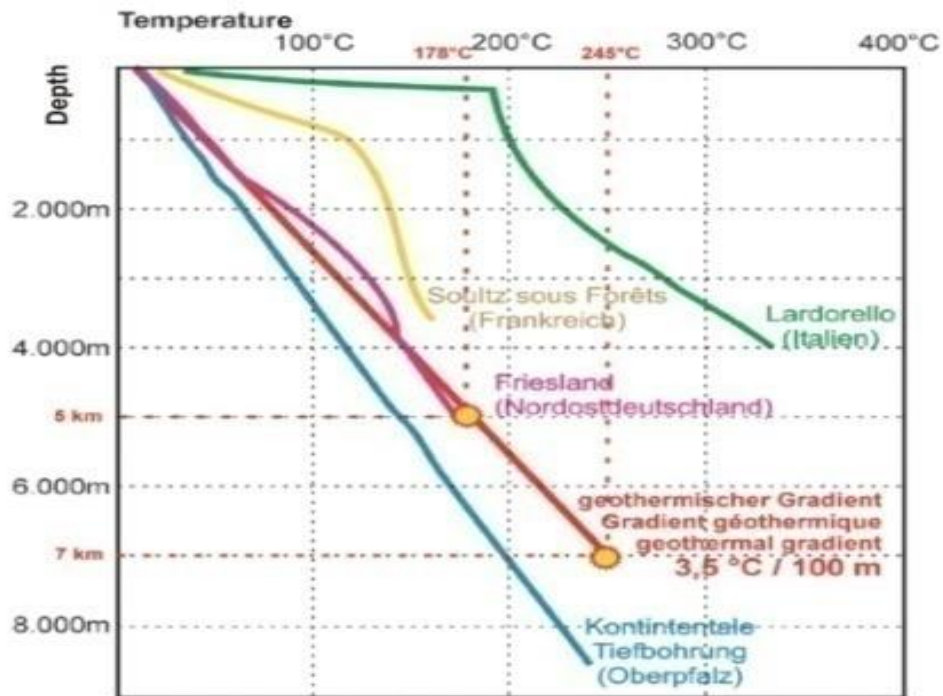
TERMALNA znači **TOPLOTA**

Geotermalna energija je izvor obnovljive energije koji može pokriti raznovrsne energijske potrebe korištenjem današnjih tehnologija.

Geotermalna energija je energija zemlje i može se iskoristiti preko geotermalnih fluida. Najvažniji parametar za iskorištavanje je temperatura geotermalnih fluida, koji određuju tip primjene geotermalne energije.

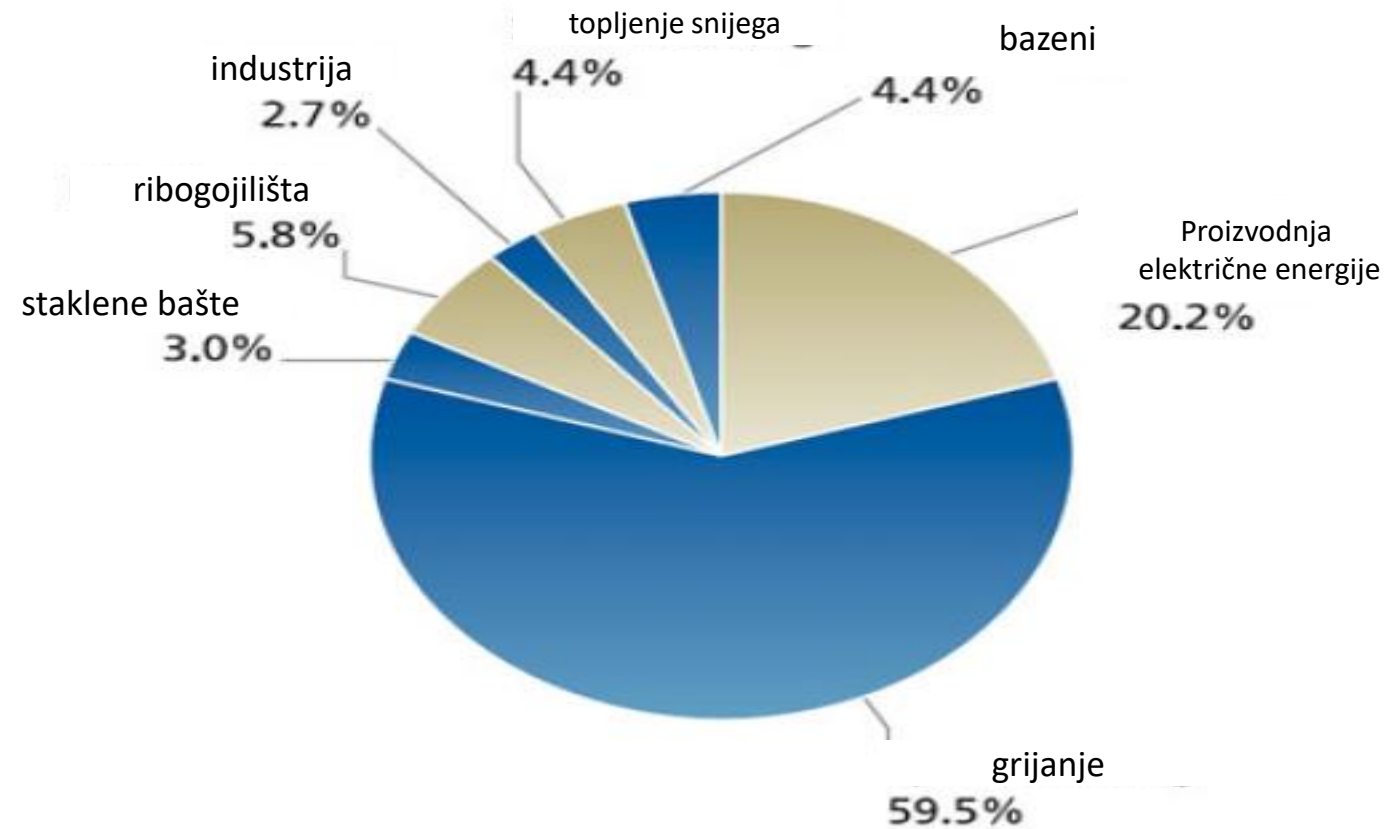
UNUTRAŠNJA TEMPERATURA ZEMLJE

Prosječna temperatura raste od kore prema jezgru sa temperaturnim gradijentom od 3°C na 100 m dubine (ali može znatno varirati od lokacije do lokacije)

Anomalije geotermalnog gradijenta su nezavisne od zemljine toplote i generalno su povezani sa fenomenom lokalne geologije.

Korištenje geotermalne energije u svijetu

Geotermalna energija

Tri neophodne komponente izvorišta geotermalne energije:

- Raspoloživa količina toplote (protok i temperatura vode)
- Hemijske karakteristike vode (tvrdoća)

Geotermalna energija

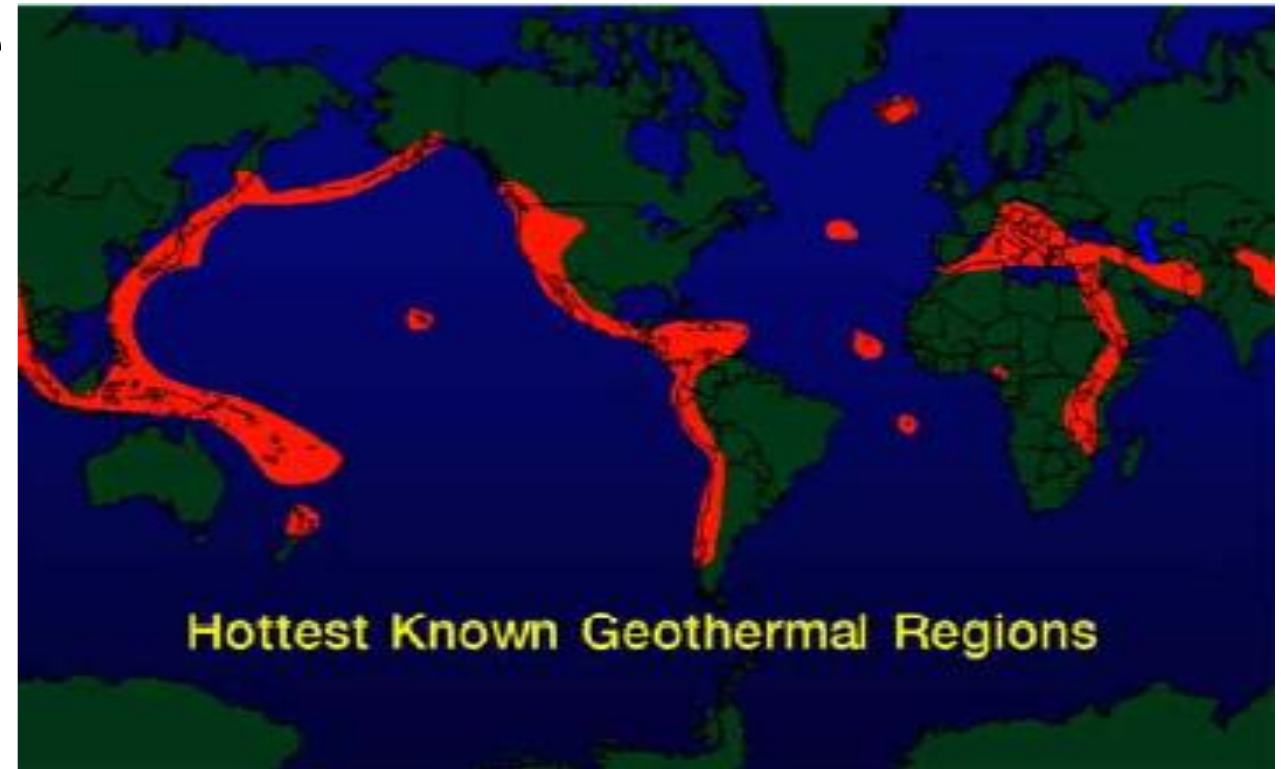
Geotermalni izvori se mogu podijeliti na osnovu:

- stepena istraženosti
- vrste ležišta
- temperature vode.

Potencijal geotermalne energije

Izveštaj iz 1995. godine pokazuje da je u 21 zemlji svijeta postojao kapacitet za dobijanje 6.800 MWe iz geotermalnih izvora, dok je 2011. taj kapacitet porastao na oko 11.000 MWe.

Izvor: Cers Geo, 2018

Prednosti korištenja geotermalne energije

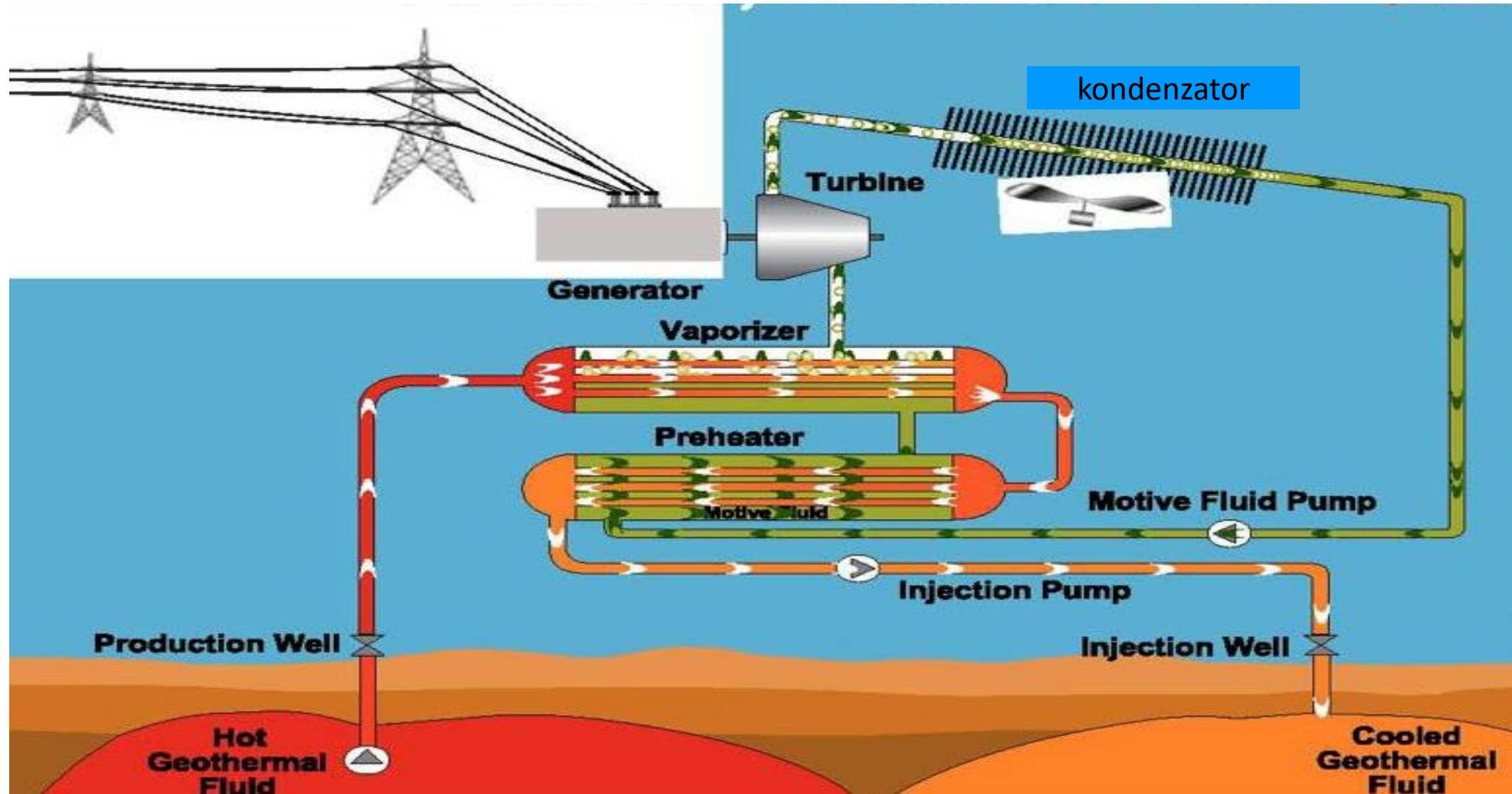
- Ekonomičnost
- Sigurnost
- Sa aspekta uticaja na okolinu
nema emisija zagađujućih materija u zrak

Primjena geotermalne energije

- grijanje i hlađenje
- priprema tople potrošne vode i grijanje vode u bazenima
- grijanje staklenika
- u industriji za potrebe tehnološkog procesa
- proizvodnja električne energije

Proizvodnja električne energije iz geotermalne

Toplotne pumpe

- Toplota ne može sama od sebe prelaziti s tijela niže na tijelo više temperature.
- Da bi se to dogodilo potrebno je uložiti dodatnu energiju.

Vrste toplotnih pumpi

- Kompresijske – troše mehanički rad za pogon kompresora
- Apsorbcijske – troše toplotu za pogon kuhala (generatora) i rashladnu vodu za apsorber

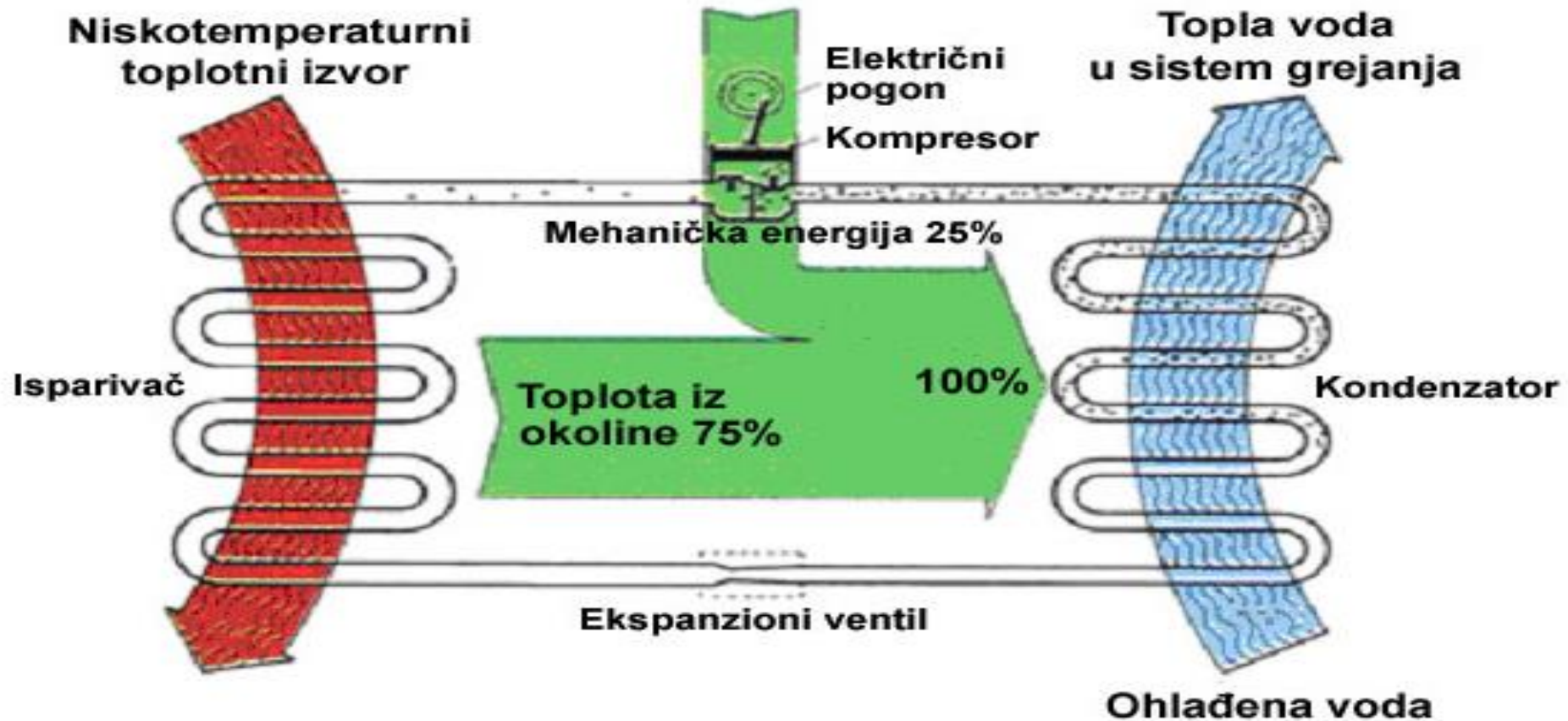
Izvori toplote za toplotne pumpe:

- voda (bunari, vodotokovi)
- zrak
- toplota zemlje

Indikator efikasnosti procesa:

COP (coefficient of performanse) – odnos dobijene i uložene energije

Princip rada toplotne pumpe

Rashladno sredstvo isparava pri niskom pritisku, proizvodeći “hlađenje”. Nakon toga se komprimira na viši pritisak u kompresoru te kondenzira. U većini strojeva kompresor se pokreće električnim motorom.

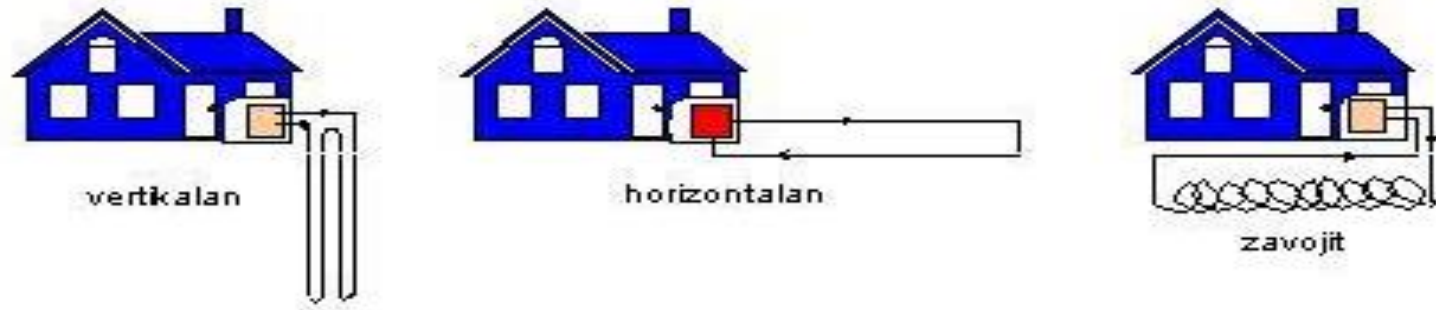
1 kWh potrošene el. energije

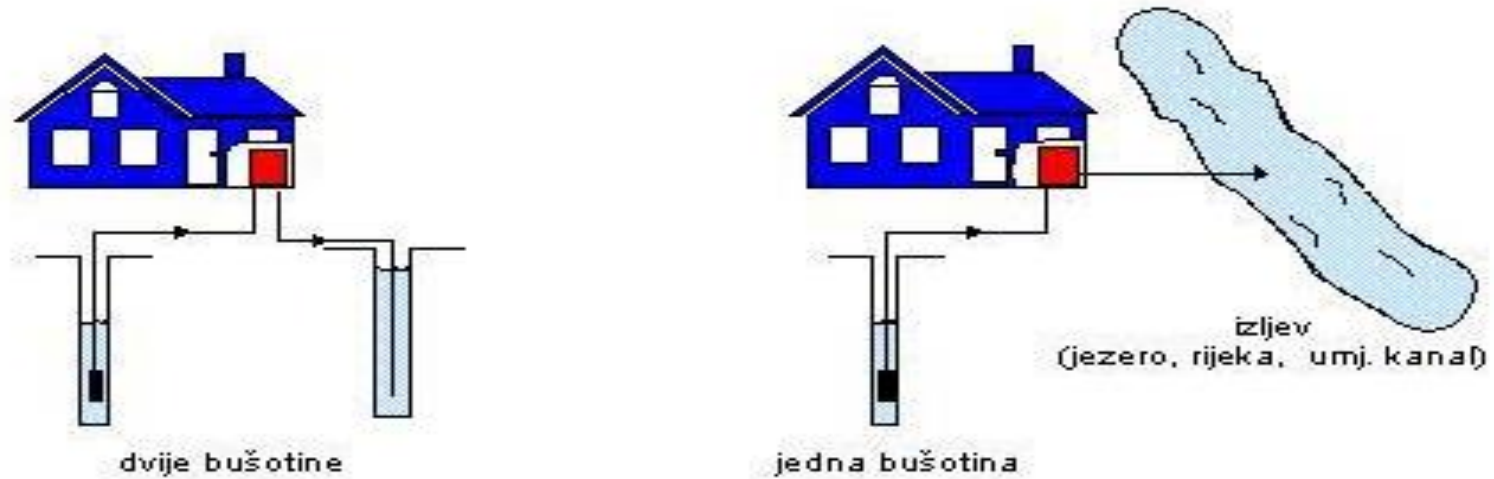
4-5 kWh toplotne energije

Primjena toplotnih pumpi za grijanje/hlađenje

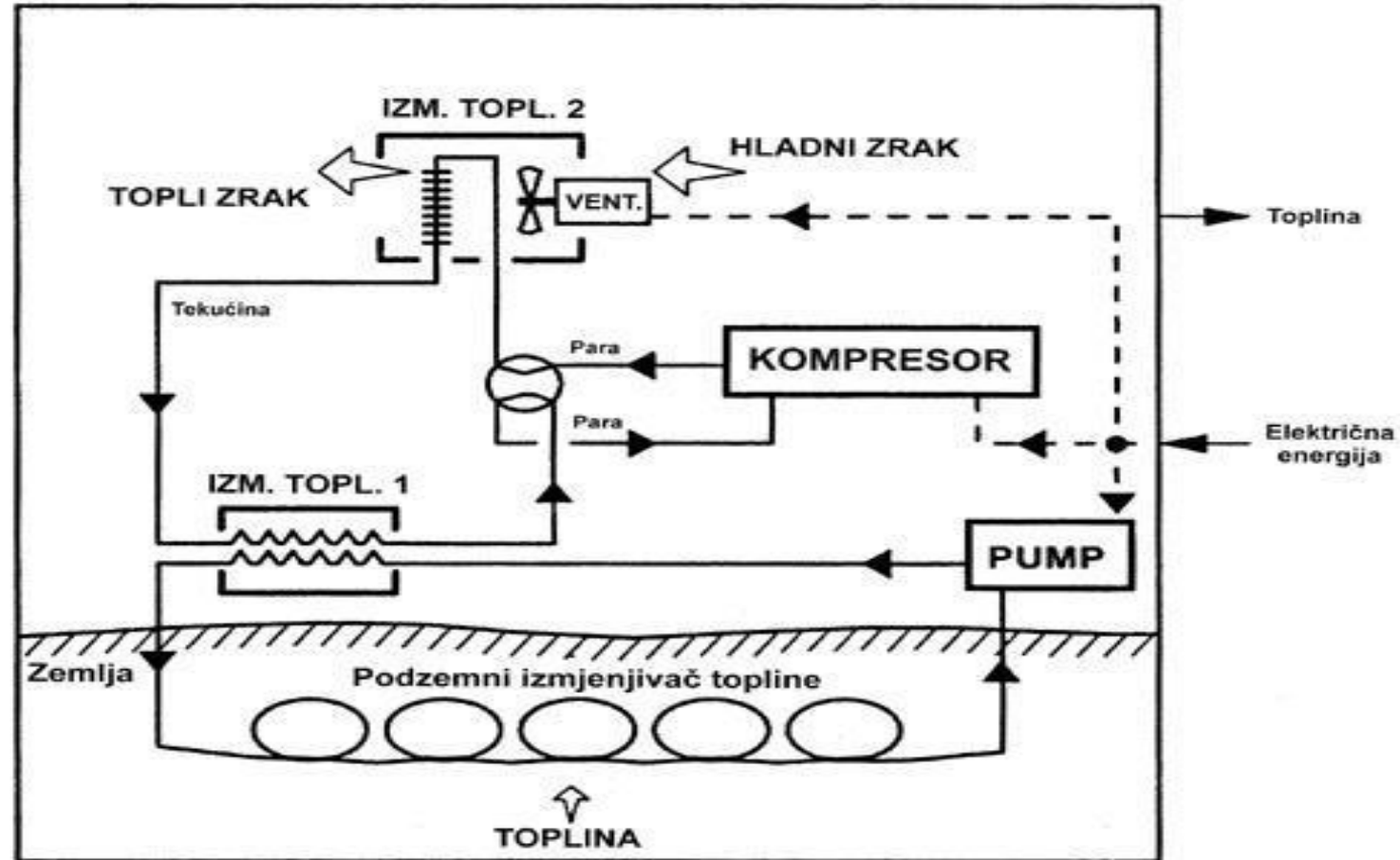
GTP – sistem sa zatvorenim krugom

GTP – sistem sa otvorenim krugom

Toplotna pumpa voda - zemlja

Toplotna pumpa voda - zemlja

suho pješčano tlo :

$q_E = 10 - 15 \text{ W/m}^2$

mokro pješčano tlo:

$q_E = 15 - 20 \text{ W/m}^2$

suho glinasto tlo:

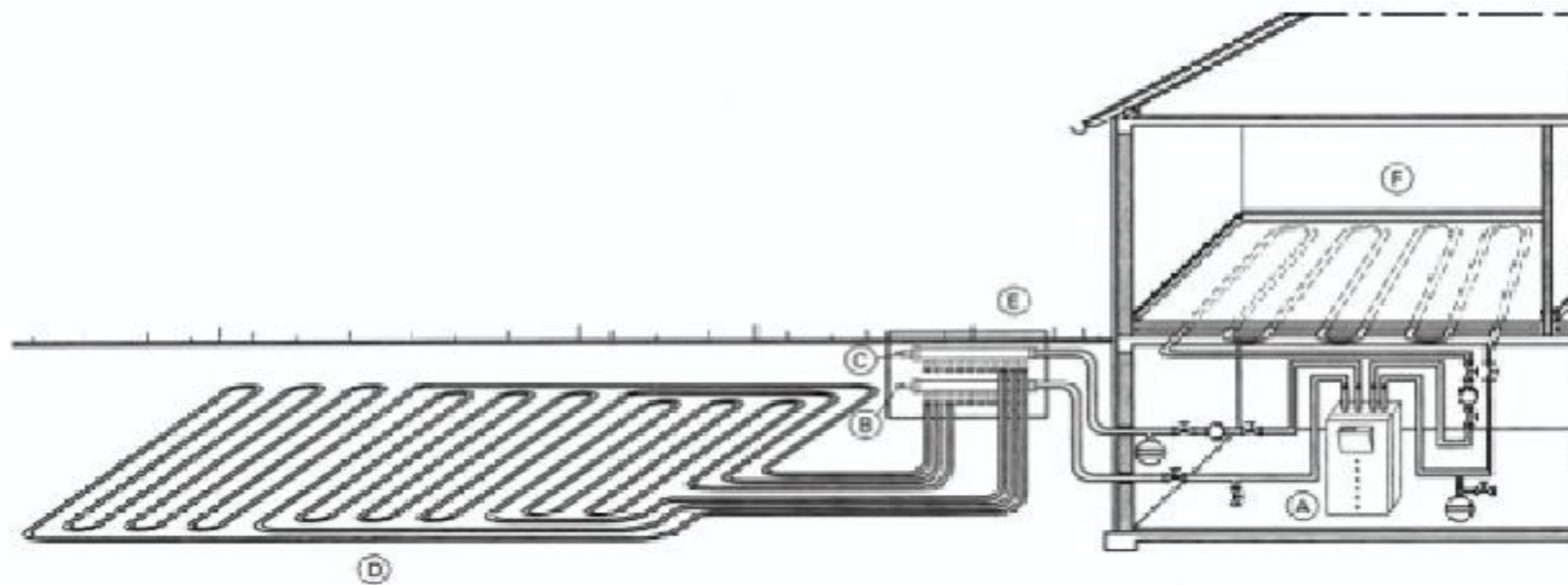
$q_E = 20 - 25 \text{ W/m}^2$

mokro glinasto tlo:

$q_E = 25 - 30 \text{ W/m}^2$

tlo sa podzemnom vodom:

$q_E = 30 - 35 \text{ W/m}^2$

A - toplotna dizalica, B-polazni razdjelnik

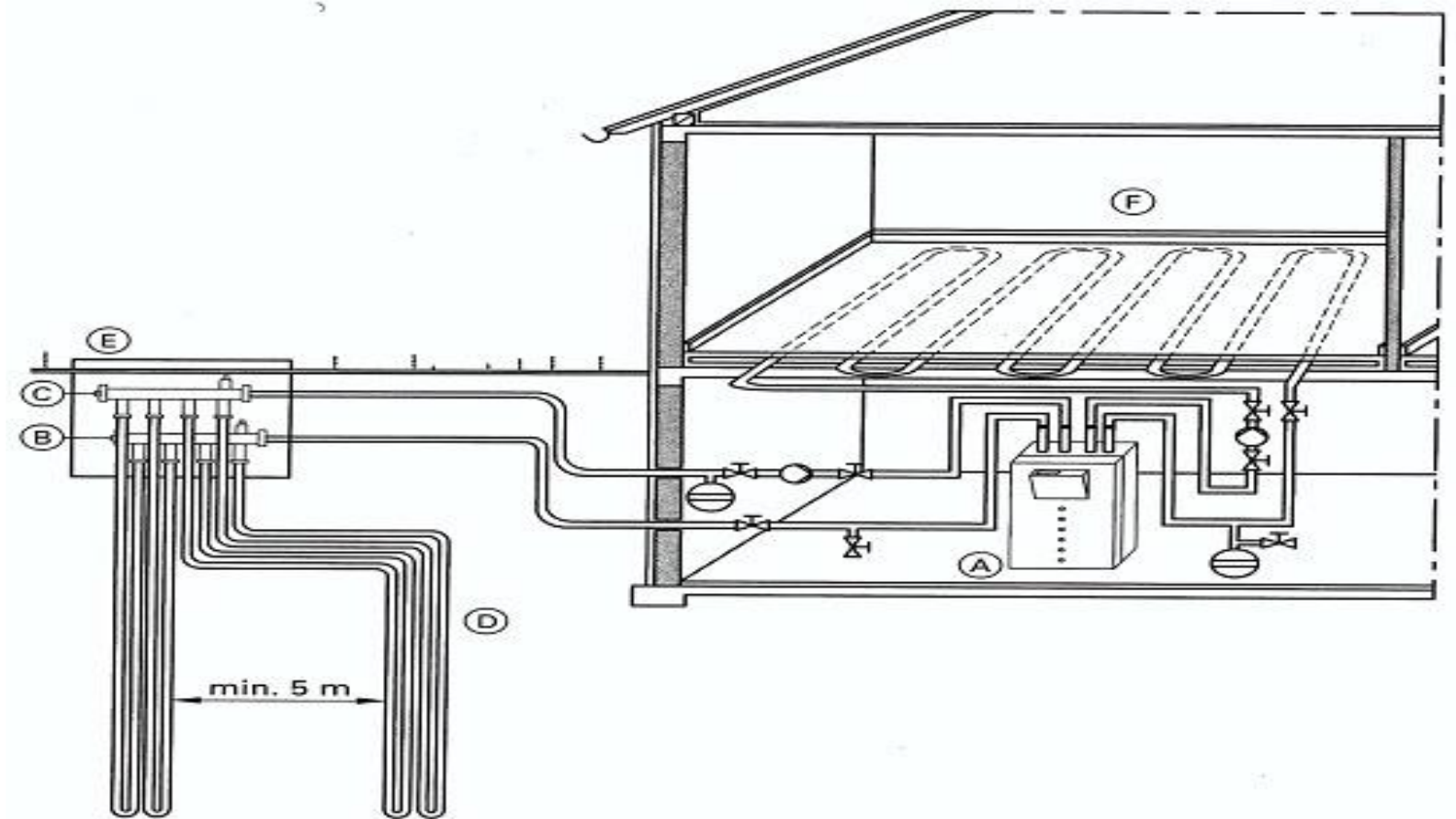
C- povratni razdjelnik, D-podzemni kolektor

E -sabisno okno, F-niskotemperaturno grijanje

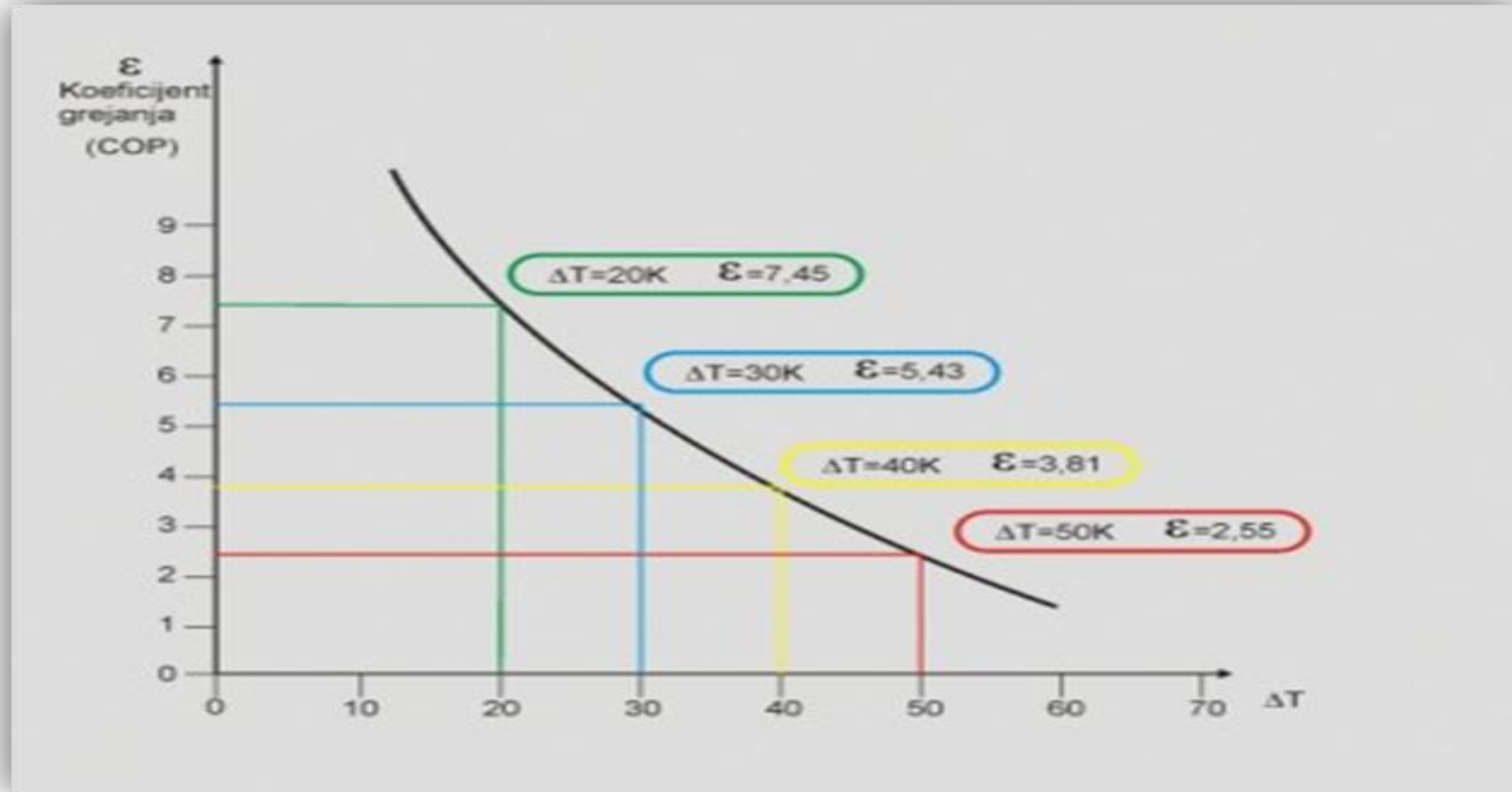
Toplotna pumpa voda - zemlja

$q = 50 \text{ W/m}$ dužine sonde

- A-toplotna pumpa
- B-polazni razdjelnik
- C- povratni razdjelnik
- D-podzemna sonda
- E -sibirno okno
- F-niskotemperaturno grijanje

Efikasnost toplotnih pumpi

Prednosti korištenja geotermalnih toplotnih pumpi

EKONOMIČNOST - Smanjeni troškovi grijanja i hlađenja u stambenim i poslovnim objektima za oko 50%

TRAJNOST - Trajnost geotermalnih toplotnih pumpi je duža u odnosu na konvencionalne sisteme, mehanički dio sistema nalazi se u zatvorenom prostoru, a cijevi za dovod geotermalne energije su pod zemljom.

NISKI TROŠKOVI ODRŽAVANJA - Sistem sa geotermalnim toplotnim pumpama ima nekoliko mehaničkih komponenata, koje povećavaju pouzdanost sistema. Podzemne cijevi imaju predviđen rok trajanja bez održavanja od 50 godina.

UTICAJ NA OKOLINU - Geotermalne pumpe gotovo ne zagađuju okolinu, pa su važne za smanjenje emisija u zrak.

TIHI RAD - Kod ovakvih sistema nema dijelova koji proizvode buku, pa su zbog toga vrlo pogodni za upotrebu u domaćinstvima ili u poslovnim prostorima.

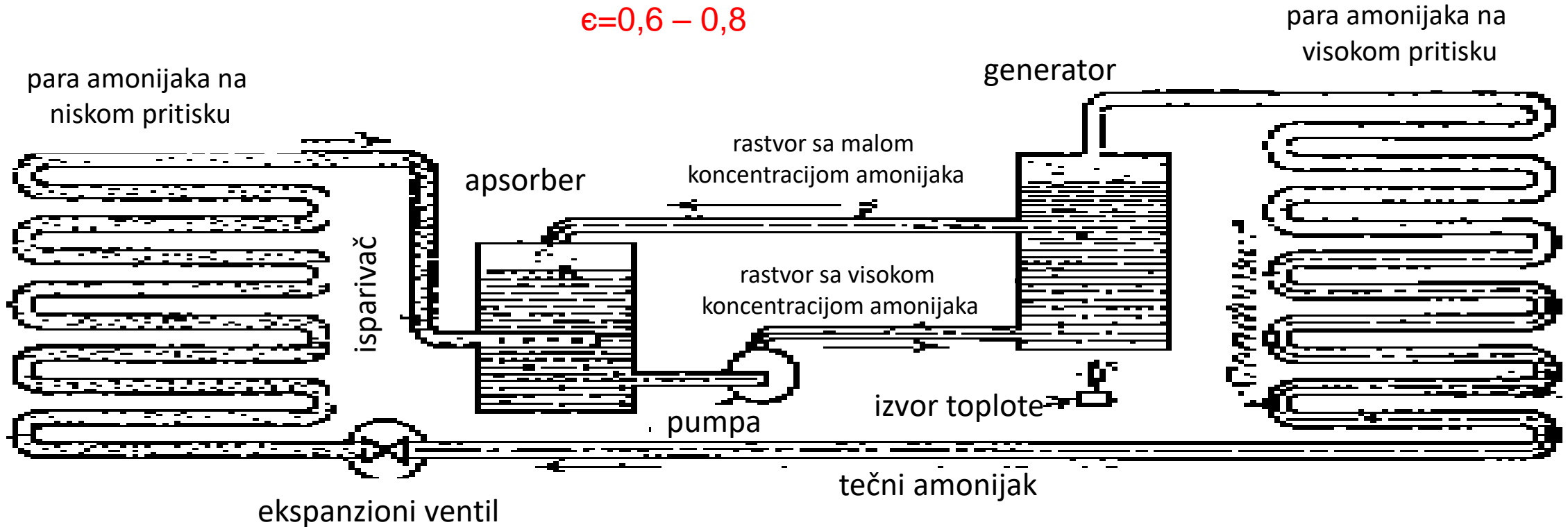
PRILAGODLJIVOST - Koriste se i u toplim i u hladnim razdobljima. Ljeti za hlađenje, a zimi za grijanje.

FLEKSIBILNOST. Ovakvi geotermalni sistemi mogu snabdjevati toplotnom energijom razne vrste potrošača. To mogu biti privatni ili poslovni objekti povezani u jedinstvenu mrežu.

Primjena toplotne pumpe za grijanje i hlađenje zgrade

- Tip toplotne pumpe
- Aspekt održavanja
- Neophodnost zamjene postojećih grijnih tijela
- Povećanje potrošnje električne energije
- Termodinamski stepen iskorištenja 4-5
- Pasivno i/ili aktivno hlađenje
- Korištenje otpadne vode kao izvora energije

Apsorpcijska toplotna pumpa

Isparivač i kondenzator su u suštini isti kao kod kompresijskih toplotnih pumpi, apsorber i generator toplote zamjenjuju kompresor, uz pumpu koja osigurava promjenu pritiska.

Apsorpcijska toplotna pumpa

Prednosti u odnosu na kompresijske toplotne pumpe

- Ako postoji kogeneracijsko postrojenje i nije moguće iskoristiti svu dostupnu toplotu, ili je novo kogeneracijsko postrojenje u razvoju
- Dostupna je otpadna toplota
- Dostupan je jeftin izvor goriva za proizvodnju toplotne energije
- Ako je efikasnost kotla niska zbog niskog faktora opterećenja
- Nije moguće zadovoljiti električno opterećenje postrojenja
- Mjesto rada je izrazito osjetljivo na buku i vibracije
- Na mjestu rada je potrebno dodatno hlađenje ali je opterećenje električne mreže ograničeno i preskupo za rješavanje, a postoji prikladna zaliha toplote

Primjer proračuna

Izračunati potrebni protok vode za toplotnu pumpu snage 20 kW, ako je temperatura ulazne vode 13 stepeni, a temp. vode na izlazu iz toplotne pumpe 5 stepeni.

Izračunati potrošnju električne energije za jednu sezonu grijanja ako je vanjska projektna temperatura -18 stepeni, unutrašnja 20 i srednja vanjska za vrijeme sezone grijanja 4 stepena celzijusa.

Vrijeme grijanja po sezoni je 3500 sat, a COP je 5.

Izračunati potrebnu površinu izmjenjivača toplote ako se radi o suhom glinastom tlu.

a)		
N=	20	kW
tul=	13	
tiz=	5	
cp=	4.2	kJ/kgK
m	0.60	l/s

b)		
tu	20	
tv	-18	
tvsr	4	
	3500	sati
	16	
	38	
	0.42	
Q=	29473.68	kWh
Q=	29.47	MWh
E=	5.89	MWh
Trošak	884	KM

c)		
q=	20	W/m ²
A=	1000	m ²

